

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ВИЩИЙ ДЕРЖАВНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКРАЇНИ
«БУКОВИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор
з наукової роботи
професор О.І. Іващук

« ____ » _____ 2019 р.

ЗАГАЛЬНА ПРАКТИКА - СІМЕЙНА МЕДИЦИНА

(назва навчальної дисципліни)

РОБОЧА ПРОГРАМА

підготовки	<u>на третьому (освітньо-науковому рівні)</u> (назва освітньо-кваліфікаційного рівня)
	<u>Доктора філософії</u> (назва ступеня, що присвоюється)
галузі знань	<u>22 «Охорона здоров'я»</u>
спеціальність	<u>222 «Медицина»</u>
спеціалізація	<u>14.01.38 «Загальна практика – сімейна медицина»</u>

Робоча програма з дисципліни **«Загальна практика - сімейна медицина»**
для підготовки доктора філософії за спеціальністю **222 «Медицина»**
спеціалізації **14.01.38 «Загальна практика – сімейна медицина»**

РОЗРОБНИКИ:

Завідувач кафедри сімейної медицини, д.мед.н., професор Сидорчук Л.П., професор кафедри сімейної медицини, д.мед.н., професор Білецький С.В., доцент кафедри сімейної медицини, к.мед.н., доцент Казанцева Т.В., доцент кафедри сімейної медицини к.мед.н., доцент Петринич О.А.

Схвалено на засіданні кафедри сімейної медицини
Протокол №9 від «09» квітня 2019 року

Завідувач кафедри сімейної медицини
д.мед.н., професор

Л.П. Сидорчук

Затверджено на засіданні предметно-методичної комісії з сімейної медицини
Вищого державного навчального закладу України «Буковинський державний
медичний університет»
Протокол №4 від «24» квітня 2019 року

Голова предметно-методичної комісії з сімейної медицини
д.мед.н., професор

Л.П. Сидорчук

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень, форма навчання	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів — 12 (1 кредит ECTS – 30 год.)	Галузь знань 22 Охорона здоров'я	Обов'язкова
Модулів - 3	Спеціальність 222 МЕДИЦИНА	Роки навчання 1-3
Загальна кількість годин - 360 год.		Семестр 1-6
Кількість аудиторних годин - 100 год.	Ступінь вищої освіти доктор філософії	Лекції - 20 год.
		Семінарські - 40 год.
		Практичні - 40 год.
Кількість годин самостійної роботи - 260 год.	Форма навчання денна/вечірня	Самостійна робота - 260 год.
		Вид контролю: Підсумковий модульний контроль

2. Політика навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Загальна практика – сімейна медицина» є обов'язковою для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти «доктор філософії» спеціальності 222 «Медицина», спеціалізації 14.01.38 «Загальна практика – сімейна медицина».

Здобувач зобов'язаний в повному обсязі оволодіти знаннями, вміннями, практичними навичками та компетентностями з дисципліни «Загальна практика - сімейна медицина».

Політика щодо дотримання принципів академічної доброчесності здобувачів вищої освіти:

- самостійне виконання навчальних завдань поточного та підсумкового контролів без використання зовнішніх джерел інформації;
- списування під час контролю знань заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів);
- самостійне виконання індивідуальних завдань та коректне оформлення посилань на джерела інформації у разі запозичення ідей, тверджень, відомостей.

Політика щодо дотримання принципів та норм етики та деонтології здобувачами вищої освіти:

- дії у професійних і навчальних ситуаціях із позицій академічної доброчесності та професійної етики та деонтології;
- дотримання правил внутрішнього розпорядку університету, бути толерантними, доброзичливими та виваженими у спілкуванні зі студентами та викладачами, пацієнтами, медичним персоналом закладів охорони здоров'я;
- усвідомлення значущості прикладів людської поведінки відповідно до норм академічної доброчесності та медичної етики.

Політика щодо відвідування занять здобувачами вищої освіти:

- присутність на всіх заняттях: лекціях, семінарських, практичних, підсумковому модульному контролю є обов'язковим з метою поточного та підсумкового оцінювання знань (окрім випадків з поважних причин).

Політика дедлайну та відпрацювання здобувачами вищої освіти:

- відпрацювання пропущених занять відбувається згідно з графіком відпрацювання та консультацій (окрім випадків з поважної причини);

- відпрацювання пропущених занять з поважної причини здійснюється за індивідуальним графіком у т.ч. в зручний для викладача час, а також згідно з графіком відпрацювання та консультацій.

3. Порядок відпрацювання пропущених занять

Згідно Положення про порядок відпрацювання пропущених занять в БДМУ:

- Пропуск лекції є з поважної (хвороба, відраження на наукову конференцію, курси підвищення кваліфікації та ін.) та без поважної причини. Засвоєння пропущеної теми лекції з поважної причини перевіряється під час складання підсумкового модульного контролю. Пропуск лекції без поважної причини відпрацьовується здобувачем вищої освіти через співбесіду, або презентацію пропущеної теми.

- Пропуск занять (практичних, семінарських), незалежно від причини пропуску, здобувач вищої освіти відпрацьовує викладачеві згідно з графіком консультацій та відпрацювання пропущених занять.

4. Анотація до дисципліни

Робоча програма підготовки докторів філософії за спеціалізацією «загальна практика – сімейна медицина» складена на основі Закону України «Про вищу освіту», «Порядку підготовки здобувачів ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)», Положення про підготовку докторів філософії та докторів наук Вищого державного навчального закладу України «Буковинський державний медичний університет»

Програма навчальної дисципліни складається з таких **модулів**:

Модуль 1. Ведення хворих в практиці сімейного лікаря відповідно до сучасних стандартів та рекомендацій.

Модуль 2. Алгоритми надання невідкладної допомоги в практиці сімейного лікаря (на догоспітальному етапі).

Модуль 3. Профілактика та реабілітація захворювань внутрішніх органів у практиці сімейного лікаря.

5. Розподіл навчальних годин

Вид заняття / підсумкового контролю	Кількість годин
Лекції	20
Семінарські	40
Практичні	40
Самостійна робота	260
Підсумковий модульний контроль	Модульний контроль
Всього годин / кредити ECTS	360 / 12

6. Мета та завдання навчальної дисципліни

6.1. **Мета** викладання навчальної дисципліни «Загальна практика-сімейна медицина» передбачає здобуття та поглиблення комплексу знань, практичних навичок і вмінь, формування професійних компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних завдань необхідних для самостійної лікарської діяльності, формування сімейного лікаря, як організатора та координатора лікувально-діагностичної та профілактичної роботи на територіальній дільниці, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, що розв'язує актуальне наукове завдання амбулаторної/сімейної медицини, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

6.2. Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Загальна практика-сімейна медицина» є:

- Визначати нові наукові напрямки зі спеціалізації «Загальна практика – сімейна медицина», теоретичні та практичні проблеми медицини у даній сфері;
- Оволодіти термінологією з досліджуваного наукового напрямку;
- Вивчити новітні методи дослідження та лікування у практиці сімейного лікаря;
- Визначати етіологічні та патогенетичні фактори найбільш поширеніших захворювань внутрішніх органів;
- Аналізувати типову та атипову клінічну картину поширеніших захворювань внутрішніх органів, виявляти їх ускладнення;
- Складати план обстеження хворого та аналізувати дані лабораторних та інструментальних обстежень при найбільш поширеніших захворювань внутрішніх органів та їх ускладненнях, оцінювати прогноз щодо життя та працездатності хворих;
- Проводити диференційну діагностику, обґрунтовувати і формулювати діагноз найбільш поширеніших захворювань внутрішніх органів у практиці сімейного лікаря;
- Визначити тактику ведення (рекомендації стосовно режиму, медикаментозного лікування, дієтичні рекомендації, реабілітаційні заходи) хворого при найбільш поширеніших захворювань внутрішніх органів у загальнолікарській практиці та їх ускладненнях;
- Діагностувати та надавати медичну допомогу при невідкладних станах на первинному рівні (догоспітальному етапі).
- Проводити первинну і вторинну профілактику, реабілітацію хворих з найбільш поширенішими захворюваннями внутрішніх органів у практиці сімейного лікаря.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у здобувача мають бути сформовані **компетентності**:

Інтегральна: здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної медичної діяльності, проводити оригінальне наукове дослідження та здійснювати дослідницько-інноваційну діяльність в галузі охорони здоров'я на основі глибокого переосмислення наявних та створення нових цілісних теоретичних або практичних знань та/або професійної практики.

Загальні компетентності:

- ЗК 01. Здатність до підвищення професійної кваліфікації.
- ЗК 02. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК 03. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми, генерувати ідеї.
- ЗК 04. Здатність розробляти та управляти проектами.

ЗК 05. Здатність до спілкування у професійному середовищі та з представниками інших професій у національному та міжнародному контексті.

ЗК 06. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконаних робіт.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК 01. Здатність до розуміння предметної області за обраним науковим напрямом та освітньою діяльністю.

СК 02. Здатність виявляти потребу в додаткових знаннях у сфері медицини та за напрямком наукових досліджень, генерувати наукові гіпотези.

СК 03. Здатність формулювати дослідницьке питання, розробляти проект наукового дослідження.

СК 04. Здатність обирати методи та кінцеві точки дослідження відповідно до цілей та завдань наукового проекту.

СК 05. Володіння сучасними методами наукового дослідження.

СК 06. Здатність інтерпретувати результати наукових досліджень, проводити їх коректний аналіз та узагальнення.

СК 07. Здатність до впровадження нових знань (наукових даних) в науку, освіту та інші сектори суспільства.

СК 08. Здатність представлення результатів наукових досліджень в усній і письмовій мові відповідно до національних та міжнародних стандартів

СК 09. Здатність до організації та реалізації педагогічної діяльності

СК 10. Здатність до лідерства, керування колективом

СК 11. Дотримання етики та академічної доброчесності

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен:

знати: історію розвитку та сучасний стан наукових знань за спеціалізацією «Загальна практика – сімейна медицина», етіологію, патогенез, класифікації, клінічні прояви, критерії діагностики, диференціальної діагностики, прогноз, сучасні стандарти діагностики, профілактики та лікування, невідкладну допомогу при захворюваннях та їх ускладненнях, актуальні наукові завдання та проблеми сімейної медицини.

вміти:

- Проводити діагностику та лікування найбільш поширеніших захворювань внутрішніх органів в амбулаторних умовах відповідно до Національних стандартів та протоколів з використанням сучасних досягнень науки і техніки.
- Виконувати діагностичні процедури та інтерпретувати результати сучасних методів дослідження, здійснювати окремі лабораторні та інструментальні дослідження самостійно в межах наукової роботи.
- Застосовувати медичні інформаційні технології та медичну літературу у діагностиці та лікуванні захворювань внутрішніх органів у практиці сімейного лікаря.
- Проводити патентно-інформаційний пошук з обраної наукової теми дослідження у вітчизняних та закордонних джерелах, наукометричних базах;
- Проводити критичний аналіз сучасних даних, розробку і синтез нових ідей з актуальних проблем сімейної медицини;
- Формулювати мету та наукові завдання з обраної наукової теми;
- Розробляти дизайн дослідження;
- Вибирати методи наукового дослідження, адекватні поставленим меті та завданням;
- Презентувати отримані дані у вигляді публікації та доповідей на національному та міжнародному рівні;
- Впроваджувати досягнення науки і техніки у клінічну практику.

мати поняття щодо:

- застосування принципів доказової медицини у прийнятті діагностичних рішень при захворюваннях внутрішніх органів.
- нових напрямків наукових досліджень зі спеціалізації «Загальна практика – сімейна медицина».
- етики та методології наукового дослідження,
- сучасних підходів до міждисциплінарних наукових досліджень,
- особливостей методології педагогічного процесу зі спеціалізації «Загальна практика – сімейна медицина».

Форми та система забезпечення якості сформованих компетентностей та результатів навчання

Програмними результатами навчання, визначеними ОНП галузі знань 22 Охорона здоров'я, спеціальності 222 Медицина є:

ПРН 1. Розвивати власний інтелектуальний та загальнокультурний рівень, самореалізовуватися.

ПРН 2. Інтерпретувати та аналізувати інформацію з використанням новітніх інформаційних технологій.

ПРН 3. Виявляти невіршені проблеми у предметній області, формулювати питання та визначати шляхи їх рішення.

ПРН 4. Формулювати наукові гіпотези, мету і завдання наукового дослідження.

ПРН 5. Розробляти дизайн та план наукового дослідження.

ПРН 6. Виконувати оригінальне наукове дослідження.

ПРН 7. Пояснювати принципи, специфічність та чутливість методів дослідження, інформативність обраних показників.

ПРН 8. Володіти, вдосконалювати та впроваджувати нові методи дослідження за обраним напрямом наукового проекту та освітньої діяльності.

ПРН 9. Аналізувати результати наукових досліджень, використовувати методи статистичного дослідження.

ПРН 10. Впроваджувати результати наукових досліджень у освітній процес, медичну практику та суспільство.

ПРН 11. Презентувати результати наукових досліджень у формі презентації, постерних доповідей, публікацій.

ПРН 12. Розвивати комунікації в професійному середовищі й громадській сфері.

ПРН 13. Організувати освітній процес.

ПРН 14. Оцінювати ефективність освітнього процесу, рекомендувати шляхи його удосконалення.

ПРН 15. Організувати роботу колективу (студентів, колег, міждисциплінарної команди).

ПРН 16. Дотримуватися етичних принципів при роботі з пацієнтами, лабораторними тваринами.

ПРН 17. Дотримуватися академічної доброчесності, нести відповідальність за достовірність отриманих наукових результатів.

Міжпредметні зв'язки (пререквізити): нормальна та патологічна фізіологія, внутрішня медицина, педіатрія, хірургія, неврологія, акушерство та гінекологія, психологія, психічне здоров'я, клінічна фармакологія, обстеження та оцінка стану здоров'я людини.

7. Короткий зміст програми навчальної дисципліни

РОБОЧИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

для аспірантів очної/денної та очної/вечірньої форм навчання
на здобуття вищої освіти ступеня доктора філософії зі спеціальності 222 Медицина,
спеціалізації 14.01.38 «Загальна практика – сімейна медицина»
з терміном навчання 4 роки

№ п/п	Назва дисципліни	Кредити	Кількість годин				Розподіл кредитів по сем.		Заключний контроль	
			Всього	В тому числі			1 сем.	2 сем.		
				л	сем.	пр.				сам.
Перший рік навчання										
1	Загальна практика - сімейна медицина	4	120	10	16	16	78	2	2	1-2 сем. Залік
Другий рік навчання										
2	Загальна практика - сімейна медицина	4	120	10	12	12	86	2	2	3-4 сем. Залік
Третій рік навчання										
3	Загальна практика - сімейна медицина	4	120	-	12	12	96	2	2	5-6 сем. Залік
РАЗОМ		12	360	20	40	40	260			

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Модуль 1. Ведення хворих у практиці сімейного лікаря відповідно до сучасних стандартів та рекомендацій (120 годин).

Інтегроване ведення дорослих та дітей із захворюваннями внутрішніх органів, хірургічними хворобами, судинними хворобами нервової системи та ураженням периферичного відділу нервової системи, ведення пацієнток з нормальною вагітністю; маршрут пацієнта. Особливості клінічної фармакології та фармакотерапії основних патологій в практиці сімейного лікаря.

Модуль 2. Алгоритми надання невідкладної допомоги в практиці сімейного лікаря (120 годин).

Надання невідкладної допомоги при зупинці серцевої діяльності та зовнішнього дихання, пароксизмальних порушеннях ритму та провідності, гіпертензивному кризі, гострому коронарному синдромі, гострій серцевій та судинній недостатності (серцевій астмі та набряку легень, кардіогенному шоці, колапсі, непритомності), ішемічному і геморагічному інсульті, набряку мозку, тромбоемболії легеневої артерії, задишково-ціанотичному кризі, кровотечах, гострій печінковій недостатності, гострій нирковій недостатності, гострій затримці сечі, гострому абдомінальному болю, шоках, еклампсії та важких формах гестозу, передчасних пологах, епілептичному статусі, професійних гострих отруєннях, бойовій травмі, краш-синдромі. Клінічна фармакологія засобів для надання невідкладної допомоги.

Модуль 3. Профілактика та реабілітація захворювань внутрішніх органів у практиці сімейного лікаря (120 годин).

Оцінка поширеності факторів ризику в розвитку основних захворювань внутрішніх органів та розробка профілактичних заходів з урахуванням синдромального підходу. Національні програми з попередження, діагностики та лікування найпоширеніших захворювань внутрішніх органів в Україні. Сучасні принципи реабілітації хворих з найбільш поширеними захворюваннями внутрішніх органів. Основна облікова медична документація в закладах охорони здоров'я. Значення сучасних комп'ютерних технологій у практиці сімейного лікаря.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 360 годин (12 кредитів ЄКТС).

8. Структура навчальної дисципліни

Назви модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	сем.	пр.	інд.	с. р.		л	сем.	пр.	інд.	с. р.
Модуль 1. Ведення хворих в практиці сімейного лікаря відповідно до сучасних стандартів та рекомендацій												
Інтегроване ведення дорослих та дітей із найбільш поширеними станами, синдромами, гострими та хронічними хворобами серцево-судинної системи; маршрут пацієнта.	15	2	2	2		9	15	2	2	2		9
Інтегроване ведення дорослих та дітей із найбільш поширеними станами, синдромами, гострими та хронічними хворобами органів дихання; маршрут пацієнта.	15	2	2	2		9	15	2	2	2		9
Інтегроване ведення дорослих та дітей із найбільш поширеними станами, синдромами, гострими та хронічними хворобами органів травлення; маршрут пацієнта.	10		2	2		6	10		2	2		6

Інтегроване ведення дорослих та дітей із найбільш поширеними станами, синдромами, гострими та хронічними хворобами нирок і сечовивідних шляхів; маршрут пацієнта.	10		2	2		6	10		2	2		6
Інтегроване ведення дорослих та дітей із найбільш поширеними станами, синдромами, гострими та хронічними хворобами органів кровотворення; маршрут пацієнта.	10		2	2		6	10		2	2		6
Гострі хірургічні захворювання органів черевної порожнини. Травми органів грудної і черевної порожнини. Хвороби периферичних кровоносних судин. Передракові захворювання і стани у дорослих та дітей; маршрут пацієнта.	18	2	2	1		13	18	2	2	1		13
Здоров'я жінки: - діагностика вагітності та спостереження за вагітними з фізіологічним перебігом вагітності по триместрах. Особливості ведення вагітності у дівчат – підлітків, нормативно-правове забезпечення; - фізіологія перименопаузи та менопаузи. Дисфункціональні маткові кровотечі. Консультування та організація маршруту пацієнтки.	18	2	2	1		13	18	2	2	1		13
Інтегроване ведення дорослих та дітей із	18	2	2	2		12	18	2	2	2		12

найбільш поширеними станами, синдромами, гострими та хронічними хворобами нервової системи; маршрут пацієнта.												
Ведення пацієнтів з бойовою травмою.	6			2		4	6			2		4
Разом за модулем 1	120	10	16	16		78	120	10	16	16		78
Модуль 2. Алгоритми надання невідкладної допомоги в практиці сімейного лікаря												
Надання невідкладної допомоги при гострій серцевій та судинній недостатності (ГКС, серцевій астмі та набряку легень, кардіогенному шоці, колапсі, непритомності)	18	2	2	4		10	18	2	2	4		10
Надання невідкладної допомоги при гострій дихальній недостатності, важкому приступі бронхіальної астми	16	2		2		12	16	2		2		12
Надання невідкладної допомоги при гострій печінковій та гострій нирковій недостатності	14	2		2		10	14	2		2		10
Надання невідкладної допомоги при кровотечах різного генезу. Клінічна фармакологія препаратів для інфузійної терапії	12		2	2		8	12		2	2		8
Надання невідкладної допомоги при шоку різного генезу	12		2			10	12		2			10
Надання невідкладної допомоги при гострому абдомінальному болю	12		2			10	12		2			10
Надання невідкладної допомоги при передчасних пологах, еклампсії та важких формах гестозу, дисфункціональній матковій кровотечі. Особливості невідкладної	16	2	2	2		10	16	2	2	2		10

допомоги у вагітних												
Надання невідкладної допомоги при гострих порушеннях мозкового кровообігу	10	2				8	10	2				8
Надання невідкладної допомоги при гострих отруєннях, бойовій травмі, краш-синдромі.	10		2			8	10		2			8
Разом за модулем 2	120	10	12	12		86	120	10	12	12		86
Модуль 3. Профілактика та реабілітація захворювань внутрішніх органів в практиці сімейного лікаря												
Профілактика та реабілітація дорослих та дітей із захворюваннями серцево-судинної системи	15		2	2		11	15		2	2		11
Профілактика та реабілітація дорослих та дітей із захворюваннями органів дихання	15		2	2		11	15		2	2		11
Профілактика та реабілітація дорослих та дітей із захворюваннями органів травлення	15		2	2		11	15		2	2		11
Профілактика та реабілітація дорослих та дітей із захворюваннями нирок та сечовидільної системи	10			2		8	10			2		8
Профілактика та реабілітація дорослих та дітей з гематологічними захворюваннями	10			2		8	10			2		8
Профілактика та медико-соціальна реабілітація пацієнтів після перенесених травм, інвалідизуючих захворювань	15		2	2		11	15		2	2		11
Профілактика післяпологових ускладнень. Проведення реабілітації жінкам у післяпологовому періоді та після переривання вагітності	10		2			8	10		2			8
Профілактика та медико-соціальна реабілітація пацієнтів після перенесених	10		2			8	10		2			8

церебральних інсультів											
Основна облікова медична документація в закладах охорони здоров'я	10					10	10				10
Значення сучасних комп'ютерних технологій у практиці сімейного лікаря	10					10	10				10
Разом за модулем 3	120		12	12		96	120		12	12	96

9. Тематичний план лекцій, семінарських, практичних занять та самостійної роботи

МОДУЛЬ 1.

Ведення хворих в практиці сімейного лікаря відповідно до сучасних стандартів та рекомендацій (120 год.)

Теми лекцій

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1	Хронічна ішемічна хвороба серця: діагностика, диференційний діагноз; принципи лікування, профілактика, маршрут пацієнта.	2
2	ХОЗЛ: критерії діагностики, диференційний діагноз; принципи лікування, профілактика, маршрут пацієнта.	2
3	Гострі хірургічні захворювання органів черевної порожнини: диференційна діагностика, забезпечення маршруту пацієнта. Особливості перебігу у дорослих та дітей.	2
4	Основи охорони репродуктивного здоров'я та організація акушерсько-гінекологічної служби. Роль сімейного лікаря в наданні акушерсько-гінекологічної допомоги населенню.	2
5	Гострі порушення мозкового кровообігу: діагностика, невідкладна допомога, забезпечення маршруту пацієнта.	2
Разом		10

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Серцева недостатність: діагностика, диференційний діагноз; принципи лікування, профілактика, МСЕК, навчання пацієнта.	2
2	Бронхіальна астма: критерії діагностики, диференційний діагноз; принципи лікування, профілактика, МСЕК, спостереження, навчання пацієнта.	2
3	Хвороби гепато-біліарної системи (алкогольна, неалкогольна жирова хвороба печінки; хронічні гепатити; хронічний холецистит; ЖКХ): діагностика, диференційний діагноз; принципи лікування, профілактика, МСЕК, навчання пацієнта.	2
4	Хронічна хвороба нирок. Хронічна ниркова недостатність: діагностика, профілактика, МСЕК, принципи лікування.	2
5	Гострі лейкози. Хронічні мієло- та лімфопроліферативні захворювання.	2
6	Гострі хірургічні захворювання органів черевної порожнини.	2

	Передракові захворювання і стани у дорослих та дітей; маршрут пацієнта.	
7	Діагностика вагітності та спостереження за вагітними з фізіологічним перебігом вагітності по триместрах. Особливості ведення вагітності у дівчат – підлітків, нормативно-правове забезпечення.	2
8	Хронічна ішемія головного мозку: діагностика, лікування, забезпечення маршруту пацієнта.	2
Разом		16

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Артеріальна гіпертензія (есенціальна і симптоматичні гіпертензії): діагностика, диференційний діагноз, лікування; маршрут пацієнта.	2
2	Негоспітальна пневмонія: діагностика, диференційний діагноз; принципи лікування, профілактика, навчання пацієнта.	2
3	Захворювання шлунку та 12-палої кишки (хронічний гастрит, дуоденіт, виразкова хвороба): діагностика, диференційний діагноз; принципи лікування, профілактика, навчання пацієнта.	2
4	Інфекції сечовивідних шляхів (цистит, пієлонефрит): діагностика, диференційний діагноз, принципи лікування, профілактика.	2
5	Залізодефіцитна анемія: методи обстеження, диференційний діагноз, лікування; маршрут пацієнта.	2
6	Травми органів грудної і черевної порожнини. Хвороби периферичних кровоносних судин.	1
	Фізіологія перименопаузи та менопаузи. Дисфункціональні маткові кровотечі. Консультування та організація маршруту пацієнтки.	1
7	Невертеброгенні ураження: (нейропатії, неврити, плексити, плексопатії, радикулопатії): диференційна діагностика, лікування, забезпечення маршруту пацієнта.	2
8	Ведення пацієнтів з бойовою травмою.	2
Разом		16

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Клініко-лабораторні та інструментальні методи обстеження дорослих та дітей з патологією внутрішніх органів.	36
2	Клініко-лабораторні та інструментальні методи обстеження дорослих та дітей з хірургічною патологією.	13
3	Клініко-лабораторні та інструментальні методи обстеження жінки (фізіологічна вагітність, гінекологічні захворювання).	13
4	Клініко-лабораторні та інструментальні методи обстеження дорослих та дітей з патологією нервової системи.	12
5	Організація надання невідкладної допомоги населенню в умовах бойових дій.	4
Разом		78

МОДУЛЬ 2.**Алгоритми надання невідкладної допомоги в практиці сімейного лікаря (120 годин)****Теми лекцій**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Гострий коронарний синдром: діагностика, невідкладна допомога, забезпечення маршруту пацієнта.	2
2	Бронхоспазм та загострення бронхіальної астми: діагностика, невідкладна допомога, забезпечення маршруту пацієнта.	2
3	Гостра печінкова та гостра ниркова недостатність: діагностика, невідкладна допомога, забезпечення маршруту пацієнта.	2
4	Гіпертензивні розлади при вагітності. Невідкладна допомога. Маршрут пацієнтки.	2
5	Гострі порушення мозкового кровообігу: діагностика, невідкладна допомога, забезпечення маршруту пацієнта.	2
Разом		10

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Надання невідкладної допомоги при гострій серцевій та судинній недостатності (серцевій астмі та набряку легенів, кардіогенному шоці, колапсі, непритомності)	2
2	Надання невідкладної допомоги при кровотечах	2
3	Надання невідкладної допомоги при шоку різного генезу	2
4	Надання невідкладної допомоги при гострому абдомінальному болю.	2
5	Надання невідкладної допомоги при дисфункціональній матковій кровотечі.	2
6	Надання невідкладної допомоги при гострих отруєннях.	2
Разом		12

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Пароксизмальні порушення ритму і провідності серця: дагностика, невідкладна допомога, забезпечення маршруту пацієнта.	2
2	ТЕЛА: діагностика, невідкладна допомога, забезпечення маршруту пацієнта.	2
3	Анафілактичні стани (набряк гортані, набряк Квінке, анафілактичний шок): невідкладна допомога, маршрут пацієнта.	2
4	Надання невідкладної допомоги при гострій печінковій та гострій нирковій недостатності	2
5	Кровотеча шлунково-кишкового тракту: діагностика, невідкладна допомога, забезпечення маршруту пацієнта.	2
6	Загроза переривання вагітності, маршрут пацієнтки.	2
Разом		12

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Методика проведення та етапи серцево-легеневої реанімації у світлі сучасних рекомендацій	20
2	Клінічна фармакологія основних груп лікарських засобів, що використовуються для лікування пацієнтів із серцево-судинними захворюваннями, ревматичними хворобами.	20
3	Клінічна фармакологія основних груп лікарських засобів, що використовуються для лікування пацієнтів із захворюваннями органів дихання, травлення, кровотворення.	20
4	Клінічна фармакологія препаратів для інфузійної терапії	8
5	Особливості невідкладної допомоги у вагітних	10
	Надання невідкладної допомоги в бойових умовах	8
Разом		86

МОДУЛЬ 3.**Профілактика та реабілітація захворювань внутрішніх органів в практиці сімейного лікаря (120 годин)****Теми семінарських занять**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Профілактика та реабілітація дорослих та дітей із захворюваннями серцево-судинної системи	2
2	Профілактика та реабілітація дорослих та дітей із захворюваннями органів дихання	2
3	Профілактика та реабілітація дорослих та дітей із захворюваннями органів травлення	2
4	Профілактика та медико-соціальна реабілітація пацієнтів після перенесених травм, інвалідизуючих захворювань	2
5	Профілактика післяпологових ускладнень. Проведення реабілітації жінкам у післяпологовому періоді та після переривання вагітності	2
6	Профілактика та медико-соціальна реабілітація пацієнтів після перенесених церебральних інсультів	2
Разом		12

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Сучасні принципи профілактики та реабілітації дорослих та дітей із захворюваннями серцево-судинної системи	2
2	Сучасні принципи профілактики та реабілітації дорослих та дітей із захворюваннями органів дихання	2
3	Сучасні принципи профілактики та реабілітації дорослих та дітей із захворюваннями органів травлення	2
4	Сучасні принципи профілактики та реабілітації дорослих та дітей із захворюваннями нирок та сечовидільної системи	2
5	Сучасні принципи профілактики та реабілітації дорослих та дітей з гематологічними захворюваннями	2
6	Сучасні принципи профілактики та медико-соціальної реабілітації пацієнтів після перенесених травм, інвалідизуючих захворювань	2
Разом		12

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Оцінка поширеності факторів ризику в розвитку захворювань внутрішніх органів та розробка профілактичних заходів з урахуванням синдромального підходу. Медико-соціальна реабілітація дорослих та дітей із захворюваннями внутрішніх органів.	39
2	Медико-соціальна реабілітація пацієнтів після бойової травми, інвалідизуючих захворювань	11
3	Профілактика післяпологових ускладнень. Проведення реабілітації жінкам у післяпологовому періоді та після переривання вагітності	8
4	Медико-соціальна реабілітація пацієнтів після перенесених церебральних інсультів	8
5	Національні програми з попередження, діагностики та лікування захворювань внутрішніх органів в Україні	10
6	Основна облікова медична документація в закладах охорони здоров'я	10
7	Значення сучасних комп'ютерних технологій у практиці сімейного лікаря	10
Разом		96

10. Індивідуальні завдання

- Створення доповіді на проблемну тематику з презентацією у сучасних форматах (ppt, prezi) на основі матеріалів останніх з'їздів, конгресів, конференцій.
- Оволодіння методикою лабораторного та інструментального обстеження хворого в межах запланованої наукової роботи

11. Методи навчання

Видами навчальних занять зі спеціалізації «Загальна практика – сімейна медицина» є: лекції, практичні заняття, самостійна робота, індивідуальна робота **здобувачів** освітньо-кваліфікаційного рівня "Доктор філософії".

12. Методи контролю успішності навчання

Оцінювання – це один із завершальних етапів навчальної діяльності та визначення успішності навчання. Оцінка за дисципліну «загальна практика – сімейна медицина» визначається як сума оцінок поточної навчальної діяльності (у балах), отриманих за модулі I-III та оцінки підсумкового модульного контролю (у балах), яка виставляється при оцінюванні теоретичних знань та практичних навичок відповідно до переліків, визначених програмою дисципліни.

Максимальна кількість балів, яку аспірант/здобувач вищої освіти може набрати під час вивчення дисципліни, становить 200, у тому числі:

за поточну навчальну діяльність – 120 балів;

за результатами підсумкового модульного контролю – 80 балів.

13. Оцінювання рівня підготовки здобувача ступеня вищої освіти

Оцінювання поточної навчальної діяльності

Поточна навчальна діяльність оцінюється за 4-бальною (традиційною) шкалою з використанням прийнятих у ВНЗ критеріїв оцінювання. Поточна навчальна діяльність включає оцінювання початкового рівня знань (усне або письмове опитування, тестовий контроль з використанням тестових завдань), оцінювання основного етапу заняття (контроль професійних умінь та навичок, вирішення типових ситуаційних задач), оцінювання кінцевого рівня знань на занятті (вирішення ситуаційних задач, інтерпретація результатів лабораторних та інших методів обстеження).

Виставлені за традиційною шкалою оцінки конвертуються у бали залежно від кількості тем у Модулях I-III дисципліни (див. таблицю):

Таблиця

Номер модуля, к-сть навч. годин/ к-сть кредитів ECTS	Кількість тем	Конвертація у бали традиційних оцінок				Мінім. к-сть балів
		«5»	«4»	«3»	«2»	
Модуль 1 120/4	16	3	2	1	0	
ВСЬОГО Модуль I		48	32	16	0	16
Модуль 2 120/4	12	3	2	1	0	
ВСЬОГО Модуль II		36	24	12	0	12
Модуль 3 120/4	12	3	2	1	0	
ВСЬОГО Модуль III		36	24	12	0	12
РАЗОМ поточна успішність	40	120	80	40	0	40
ПІДСУМКОВИЙ МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ		80	65	50	0	
Межі балів за шкалою ECTS		180-200	179-150	149-120	119 і менше	

Підсумковий бал за поточну діяльність визнається як арифметична сума балів за кожне заняття Модулів I-III.

Максимальна кількість балів, яку може набрати аспірант/здобувач за поточну діяльність під час вивчення дисципліни, вираховується шляхом множення кількості балів, що відповідають оцінці «5», на кількість тем у Модулях I-III *і становить 120 балів*.

Мінімальна кількість балів з дисципліни, яку повинен набрати аспірант/здобувач для допуску до підсумкового модульного контролю, вираховується шляхом множення кількості балів, що відповідають оцінці «3», на кількість тем у Модулях I-III *і становить 40 балів*.

Підсумковий модульний контроль здійснюється по завершенні вивчення всіх тем модулів I-III на останньому занятті з дисципліни.

Обов'язковим для підсумкового модульного контролю (іспиту) є складання заліків (проміжного контролю) за Модулями I-III.

Для аспірантів/здобувачів, які набрали сумарно меншу кількість балів ніж критично-розрахунковий мінімум (40 балів), для одержання іспиту обов'язкове перескладання заліків за Модулі I-III.

Форма проведення підсумкового контролю є стандартизованою (тестові завдання, ситуаційні задачі, усний та письмовий контроль теоретичних знань, практична перевірка навичок та вмінь, програмований комп'ютерний контроль) відповідно до ОНП.

Підсумковий модульний контроль вважається зарахованим, якщо аспірант/здобувач набрав не менше 50 балів з можливих 80.

Оцінювання дисципліни. Оцінка за дисципліну визначається як сума балів за поточну навчальну діяльність (Модулі I-III) та балу за підсумковий модульний контроль і відображається за 200-бальною шкалою.

Оцінка з дисципліни вноситься науковим керівником до «Відомості результатів поточного та підсумкового модульного контролю», «Індивідуального навчального плану аспіранта/здобувача».

Бали з дисципліни конвертуються у традиційну чотирибальну шкалу за абсолютними критеріями як наведено у таблиці.

Оцінка за 200-бальною шкалою	Оцінка за чотирибальною шкалою
Від 180 до 200 балів	«5»
Від 150 до 179 балів	«4»
Від 149 до мінімальної кількості балів, яку повинен набрати студент	«3»
Нижче мінімальної кількості балів, яку повинен набрати студент	«2»

За умов успішного завершення курсу аспірант отримує сертифікат, у якому зазначено назву навчального курсу, відмітку про успішність навчання та кількість кредитів.

14. Методи навчання

Освітня підготовка аспірантів ґрунтується на використанні лекцій, практичних занять, семінарів, тренінгів із застосуванням дистанційних форм навчання.

Під час освітньої підготовки аспірант має оволодіти технологією інформаційного пошуку, комунікацій, презентацій результатів дослідження, написання дисертації тощо.

15. Методичне забезпечення

Навчально-методичне забезпечення, розроблене БДМУ та кафедрою:

- освітньо-наукова програма (ОНП) підготовки здобувачів ступеню вищої освіти «доктор філософії» за напрямом підготовки 222 «Медицина»;
- програма навчальної дисципліни «Загальна практика-сімейна медицина» для здобувачів ступеню вищої освіти «доктор філософії» за напрямом підготовки 222 «Медицина»;
- навчальний план, розроблений на принципах Європейської кредитно-трансферної системи (ECTS).
- підручники, навчальні посібники.

16. Рекомендована література

16.1. Базова

1. Сімейна медицина: У 3 кн.: підручник. Кн.1. Загальні питання сімейної медицини / О.М. Гиріна, Л.М. Пасієшвілі, Г.С. Попік та ін.; за ред. О.М. Гиріної, Л.М. Пасієшвілі, Г.С. Попік. – К.: ВСВ «Медицина», 2013. – 672 с.
2. Сімейна медицина: У 3 кн.: підручник. Кн. 2. Симптоми і синдроми в клініці внутрішніх хвороб / За ред. О.М. Гиріної, Л.М. Пасієшвілі. – К.: ВСВ «Медицина», 2016. – 456 с.
3. Внутрішня медицина: Порадник лікарю загальної практики: навчальний посібник (ВНЗ IV р.а.) / А.С. Свінціцький, О.О. Абрагамович, П.М. Боднар та ін.; за ред. А.С. Свінціцького. – К.: ВСВ «Медицина», 2014. – 1272 с.
4. Москаленко В. Ф. Методологія доказової медицини: підручник / В. Ф. Москаленко, І. Є. Булах, О. Г. Пузанова. – Київ : Медицина, 2014. – 199 с.
5. Нові технології навчання менеджменту в медицині. Навчальний посібник /За заг.ред. Ю.В.Вороненка, Н.Г.Гойди, О.П.Мінцера, М. Мітчелла. – К: Книга плюс. 2009. – 416 с.
6. Організація діяльності лікаря загальної практики – сімейної медицини: навч. посіб. до практ. занять для студ. V-VI к. ВМНЗ III-IV р.а., лікарів-інтернів / упоряд. В.Л. Таралло; М.З. Вацик. – 2-е вид. – Чернівці: БДМУ, 2017. – 466 с.

16.2. Допоміжна

1. Актуальні питання геронтології і геріатрії у практиці сімейного лікаря: Навчальний посібник для лікарів-інтернів і лікарів-слухачів закладів (факультетів) післядипломної освіти / Ю.В. Вороненко, О.Г. Шекера, Л.А. Стаднюк та ін.; За ред. Ю.В. Вороненка, О.Г. Шекери, Л.А. Стаднюка. – К.: Видавець Заславський О.Ю., 2015. – 530 с.
2. Актуальні питання нервових хвороб у практиці сімейного лікаря: Навчальний посібник для лікарів-інтернів і лікарів-слухачів закладів (факультетів) післядипломної освіти / Ю.В. Вороненко, О.Г. Шекера, Н.К. Свиридова та ін.; За ред. Ю.В. Вороненка, О.Г. Шекери, Н.К. Свиридової. – К.: Видавець Заславський О.Ю., 2015. – 240 с.
3. Актуальні питання педіатрії у практиці сімейного лікаря: Навчальний посібник для лікарів-інтернів і лікарів-слухачів закладів (факультетів) післядипломної освіти / Ю.В. Вороненко, О.Г. Шекера, Д.Д. Іванов; За ред. Ю.В. Вороненка, О.Г. Шекери, Д.Д. Іванова. – К.: Видавець Заславський О.Ю., 2015. – 328 с.
4. Алгоритми діагностично-лікувальних навичок та вмінь з внутрішніх хвороб для лікаря загальної (сімейної) практики / Кривенко В.І., Пахомова С.П., Єремеев В.Г., та ін. – Запоріжжя. - 2012 (3-є видання) – 359 с.
5. Вибрані питання кардіології для сімейних лікарів: навчальний посібник /За ред. Є.Х. Заремби. - К., 2010. – 342 с.
6. Внутрішня медицина: порадник лікарю загальної практики: навчальний посібник / А.С. Свінціцький, О.О. Абрагамович, П.М. Боднар [та ін.]; за ред. А.С. Свінціцького. – К.: ВСВ «Медицина», 2014. – 1272 с.
7. Вороненко Ю. В., Пащенко В.М., Фінансовий менеджмент з основами економіки охорони здоров'я. - К.: "Медінформ", 2011 - 499 с.
8. Вороненко Ю.В., Проданчук М. Г., Гойда Н. Г., Латишев Є.Є., Михальчук В. М. Сучасні напрямки мненджменту в охороні здоров'я - К.: « Медицина України», 2015. – 335 с.
9. Довідник з дитячої пульмонології та алергології: довідник лікаря "Дитячий пульмонолог. Алерголог" / Ю. Г. Антипкін, В. Ф. Лапшин, Т. Р. Уманець. – К. : Доктор-Медіа, 2012. – 328 с.

10. Домедична допомога в умовах бойових дій: альбом /В. Д. Юрченко, В. О. Крилюк, А. А. Гудима [та ін.]. – Тернопіль: ТДМУ; Укрмедкнига, 2014. – 76 с.
11. Зозуля І. С. Шляхи оптимізації діагностики та лікування гострого ішемічного інсульту на догоспітальному та ранньому госпітальному етапах /І. С. Зозуля, О. П. Мошенська; під ред. І. С. Зозулі. – К.: Балюк І. Б., 2012. – 160 с.
12. Інтегроване ведення і маршрут пацієнтів із найбільш поширеними гострими та хронічними хворобами органів дихання у практиці сімейного лікаря (електронний навчально-методичний посібник). – Чернівці: БДМУ, 2017. – [електронне видання] / Загальна редакція Л.П. Сидорчук Укладачі: Л.П. Сидорчук, С.В. Білецький, Т.В. Казанцева, О.А. Петринич, С.І. Іващук, Л.В. Никифор, Л.В. Мельничук, Р.І. Сидорчук, А.А. Соколенко, О.В. Кушнір, О.М. Іфтода, М.М. Сем'янів, Ю.В. Репчук, Ю.М. Яринич, О.З. Новицька, Л.Г. Крикливець, В.В. Бойко, І.Г. Флюндра.
13. Інтегроване ведення і маршрут пацієнтів із найбільш поширеними гострими та хронічними хворобами серцево-судинної системи у практиці сімейного лікаря (електронний навчально-методичний посібник). – Чернівці: БДМУ, 2017. – [електронне видання] / Загальна редакція Л.П. Сидорчук Укладачі: Л.П. Сидорчук, С.В. Білецький, Т.В. Казанцева, О.А. Петринич, С.І. Іващук, Л.В. Никифор, Л.В. Мельничук, Р.І. Сидорчук, А.А. Соколенко, О.В. Кушнір, О.М. Іфтода, М.М. Сем'янів, Ю.В. Репчук, Ю.М. Яринич, О.З. Новицька, Л.Г. Крикливець, В.В. Бойко, І.Г. Флюндра.
14. Костенко І. Ф. Обстеження та оцінювання стану здоров'я людини: підручник / І. Ф. Костенко. – К.: Медицина, 2014. – 278 с.
15. Медицинская информатика: учебник /И. Е. Булах, Ю. Е. Лях, В. П. Марценюк, И. И. Хаимзон. – К.: Медицина, 2012. – 423 с.
16. Медична і соціальна реабілітація: підручник / В. Б. Самойленко, Н. П. Яковенко, І. О. Петряшев [та ін.]. – К.: Медицина, 2013. – 463 с.
17. Міжнародна класифікація проблем, пов'язаних зі здоров'ям, в закладах первинної медичної допомоги – МКХ-10 (електронний навчально-методичний посібник). – Чернівці: БДМУ, 2017. – [електронне видання] / Загальна редакція Л.П. Сидорчук Укладачі: Л.П. Сидорчук, С.В. Білецький, Т.В. Казанцева, О.А. Петринич, С.І. Іващук, Л.В. Никифор, Л.В. Мельничук, Р.І. Сидорчук, А.А. Соколенко, М.М. Сем'янів, Ю.В. Репчук, Ю.М. Яринич, Л.Г. Крикливець, В.В. Бойко, Т.В. Боцвинюк, О.В. Кушнір, О.М. Іфтода, Л.Й. Власик, І.Г. Флюндра.
18. Невідкладні стани в педіатрії навчальний посібник / Р. І. Поцюрко, Л. С. Леськів, Р. І. Ніколаєвська [та ін.] ; за ред. Р. І. Поцюрка. – 5-те вид., перероблено та доповнено. – К.: Медицина, 2013. – 191 с.
19. Невідкладні стани в хірургії: підручник / О. М. Кіт, О. Л. Ковальчук, А. О. Боб. – Тернопіль: ТДМУ; Укрмедкнига, 2008. – 257 с.
20. Невідкладні стани в клініці внутрішніх хвороби: навчальний посібник / Г. В. Дзяк, Т. О. Перцева, А. М. Василенко [та ін.]; за ред. Г. В. Дзяка. –Дніпропетровськ : Пороги, 2010. – 674 с.
21. Основи первинної медико-санітарної допомоги. Організація первинної ланки охорони здоров'я (електронний навчально-методичний посібник). – Чернівці: БДМУ, 2017. – [електронне видання] / Загальна редакція Л.П. Сидорчук Укладачі: Л.П. Сидорчук, С.В. Білецький, Т.В. Казанцева, О.А. Петринич, С.І. Іващук, Л.В. Никифор, Л.В. Мельничук, Р.І. Сидорчук, А.А. Соколенко, М.М. Сем'янів, Ю.В. Репчук, Ю.М. Яринич, Л.Г. Крикливець, В.В. Бойко, Т.В. Боцвинюк, О.В. Кушнір, О.М. Іфтода, Л.Й. Власик, І.Г. Флюндра.
22. Основні синдроми й методи обстеження в пульмонології та фтизіатрії: навчальний посібник / Л. Д. Тодоріко, А.В. Бойко. – К.: Медкнига, 2013. – 432 с.

23. Провідні синдроми в гастроентерології: навчальний посібник. /А. Е. Дорофеев, М. М. Руденко, О. В. Томаш [та ін.] ; за ред. А. Е. Дорофеева. – Донецьк: Донбас, 2012. – 171 с.
24. Сімейна медицина: навчальний посібник / Л. С. Бабінець, С. С. Рябоконт, Б. І. Рудик [та ін.]; за ред.: В. Б. Гощинського, Л. С. Бабінець, Є. М. Стародуба. – 2-ге вид., доповнене і перероблене. – Тернопіль: ТДМУ; Укрмедкнига, 2014. – 1161 с.
25. Сімейна медицина : підручник: у 3 книгах / О. М. Гиріна, Л. М. Пасієшвілі, Г. С. Попік [та ін.]; за ред. О. М. Гиріної, Л. М. Пасієшвілі, Г. С. Попік. – К.: Медицина, 2013. –Книга 1 : Загальні питання сімейної медицини. – 2013. – 671 с.
26. Сімейна медицина: енциклопедія: В 5 т./ за ред. В.Г. Передерія, Є.Х. Заремби. -К. : Здоров'я. – 2012.Т. 5: Державне управління сімейною медициною. Офтальмологія. Шкірні ознаки внутрішніх та інфекційних хвороб. -2012. -673 с.
27. Сміян С. А. Пологи вдома: навчальний посібник / С. А. Сміян, Г. О. Сумцов, В. І. Бойко. – Суми: Сумський державний університет, 2011. – 62 с.
28. Современная диагностика и лечение неврологических заболеваний / Мищенко Т.С., Мищенко В.Н. // Справочник врача «Невролог»-К.:ООО «Библиотека «Здоровье Украины», 2014. - 644 с.
29. Тактика дій лікаря загальної практики-сімейної медицини у терапії найбільш поширених захворювань у дітей: метод.рекомед.// Марушко Ю.В., Крамарьов С.О., Шеф Г.Г. [та ін.]. – К., 2014. – 228 с.
30. Тітов І. І. Алгоритми надання невідкладної допомоги при критичних станах: навчальний посібник / І. І. Тітов, О. В. Волошинський, О. І. Дацюк. – 5-те вид., допов. і випр. – Вінниця: Нова Книга., 2012. – 343 с.
31. Тодоріко Л. Д. Основні синдроми й методи обстеження в пульмонології та фтизіатрії: навчальний посібник / Л. Д. Тодоріко, А.В. Бойко. – К.: Медкнига, 2013. – 432 с.
32. Хіміон Л.В., Яценко О.Б., Данилюк С.В., Ситюк Т.О. Вибрані питання внутрішніх хвороб для лікарів загальної практики – сімейних лікарів. – Київ: НМАПО, 2015. – 196 с.
33. Хіміон Л.В., Яценко О.Б., Данилюк С.В., Ситюк Т.О. Вибрані питання внутрішніх хвороб для лікарів загальної практики – сімейних лікарів. – Київ: НМАПО, 2015. – 378 с.
34. Цитологический скрининг рака шейки матки: посіб. для врачей / Л. С. Болгова, Т. Н. Туганова, Л. И. Воробьева [та ін.]. – К., 2007. – 148 с.
35. Черешнюк Г. С. Організаційні основи загальної практики – сімейної медицини / Г. С. Черешнюк, Л. В. – Донецьк : Заславський О. Ю., 2014. – 143 с.
36. Швед М.І. Сучасні стратегії лікування та реабілітації хворих на інфаркт міокарда/ М.І. Швед, Л.В. Левицька. - К.: Медкнига, 2013. -144 с.
37. Шляхи оптимізації діагностики та лікування гострого ішемічного інсульту на догоспітальному та ранньому госпітальному етапах / І. С. Зозуля, О. П. Мошенська; під ред. І. С. Зозулі; Національна медична академія післядипломної освіти імені П. Л. Шупика. – К. : Балюк І. Б., 2012. – 160 с.
38. Яковлева О. О. Клінічна фармакологія лікарських засобів для лікування захворювань органів травлення: навчально-методичний посібник / О. О. Яковлева, К. В. Півторак, І. В. Феджага. – Вінниця: Нова Книга, 2014. – 285 с.

16.3. Інформаційні ресурси

1. www.simmed.bsmu.edu.ua
2. www.moz.gov.ua